

Universitets- och
högskolerådet

Uppföljning av Erasmus Mundus 2009–2013

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	5
BAKGRUND	5
IPK/UHR VAR NATIONELL STRUKTUR	6
NATIONELLA MEDEL FÖR ERASMUS MUNDUS	7
NATIONELLA AKTIVITETER OCH INFORMATIONSSATSER	7
SVENSKA LÄROSÄTENS DELTAGANDE	8
GEMENSAMMA EXAMINA KONTRA DUBBLA OCH/ELLER MULTIPLA EXAMINA	9
PROBLEM INOM ERASMUS MUNDUS	10
ERFARENHETER OCH LÄRDOMAR	12
ERASMUS+ OCH FRAMTIDEN	12
SLUTSATSER	14

Sammanfattning

Universitets- och högskolerådet (UHR) har fått i uppdrag av regeringen att följa upp verksamheten inom EU-kommissionens program Erasmus Mundus i Sverige under åren 2009–2013. Rapporten innefattar Sveriges deltagande i programmet, genomförda aktiviteter, problem som har uppstått samt lärdomar och tankar inför framtiden.

Sverige har varit ett av de mest aktiva länderna inom Erasmus Mundus under åren 2009–2013, sett i relation till befolkning och antal lärosäten. Det är dock i första hand svenska lärosäten som har varit aktiva, medan svenska studenter endast i begränsad utsträckning har deltagit i programmet.

I Sverige hade Internationella programkontoret (IPK) det samordnande ansvaret för programmet under perioden 2009–2012. I januari 2013 tog UHR som nybildad myndighet över ansvaret. Från 2011 har en nationell tilläggsfinansiering på 300 000 kr per år funnits för att främja det svenska deltagandet i Erasmus Mundus – främst som stöd för förberedande besök hos potentiella partner. Under åren har det även genomförts ett antal aktiviteter för att främja det svenska deltagandet, såsom informationsmöten, kontaktseminarier, bildandet av en referensgrupp och stöd för att hitta projektpartner.

Några problem som identifieras inom ramen för programmet har varit svårigheter för svenska universitet och högskolor att utfärda gemensamma examina, kravet på studieavgifter för Erasmus Mundus-studenter inom EU/EES som studerar vid svenska universitet och högskolor, finansiering av avgifter för i första hand tredjelandsstudenter samt hanteringen av visumprocessen. Flera av dessa problem har lösts eller är på väg mot en lösning. Fortfarande kvarstår dock en del problem, exempelvis när det gäller finansieringen av tredjelandsstudenter vilken idag inte kan räknas av mot det statliga anslaget till universitet och högskolor.

Sveriges erfarenheter av deltagande i Erasmus Mundus kan sammantaget sägas vara positiva och UHR bedömer att svenska lärosäten bör kunna bli framgångsrika inom den del av det nuvarande programmet Erasmus+ som avser högre utbildning.

Inledning

Universitets- och högskolerådet (UHR) har i regleringsbrevet för 2014 fått i uppdrag att följa upp EU-kommissionens program Erasmus Mundus i Sverige för åren 2009–2013. UHR gör i denna rapport en återkoppling till den uppföljning av programmet som genomfördes i mars 2008 (reg.nr.44-290-08) av dåvarande Högskoleverket (HSV). Där behandlades den första programperioden, 2004–2008, medan denna rapport behandlar programmets andra och sista programperiod, 2009–2013.

UHR:s rapport innefattar Sveriges deltagande i programmet, genomförda aktiviteter, problem som har uppstått inom programmet samt lärdomar och tankar inför framtiden.

Bakgrund

Erasmus Mundus-programmet antogs av Europaparlamentet och rådet i december 2003. Syftet med programmet var att stärka det europeiska samarbetet och internationaliseringen av högre utbildning genom att stödja högkvalitativa masterprogram och uppmuntra student- och lärarutbyten mellan EU och resten av världen. Programmet har varit centraliserat, dvs. ansökningar om att få starta projekt har ställts till EU-kommissionen där också beslut om godkännande har fattats.

Under perioden 2004–2013 har närmare 14 000 studenter från omkring 170 länder deltagit. Länder varifrån minst 500 studenter har deltagit är Brasilien (578), Etiopien (523), Indien (1519), Mexiko (535), Kina (1339) och Ryssland (509).

Programmet bestod under andra programperioden 2009–2013 av tre delar: Action 1, 2 och 3 med följande innehåll:

Action 1 bestod av gemensamma masterkurser (EMMC) samt forskarutbildningsprogram (EMJD) som utformades och drevs av konsortier bestående av minst tre lärosäten i tre olika länder i EU/EES. De utvalda konsortierna fick ekonomiskt stöd för att driva programmen under minst fem år. Även utomeuropeiska lärosäten kunde delta som partner i konsortierna.

Programmen innefattade en obligatorisk mobilitet för studenter till minst två länder inom konsortiet. Examen från ett Erasmus Mundus-program erkändes i respektive land och efter slutförda studier kunde studenterna få ut en dubbel eller gemensam examen. Det finns EMMC:s och EMJD:s som fortfarande pågår, för närvarande 138 stycken. Dessa kommer att fasas ut senast i och med läsåret 2018/19.

Action 2 bestod av internationella partnerskap med fokus på mobilitet mellan europeiska lärosäten och lärosäten i vissa utpekade regioner och länder. Delprogrammet motsvarar det tidigare External Cooperation Window. EU-kommissionen stödde partnerskapens administration och finansierade stipendier till europeiska och utomeuropeiska studenter för studier inom hela eller delar av utbildningsprogrammen, samt stipendier för lärare och forskare.

Projekten inom Action 2 var mellan ett och fyra år långa. Finansieringen kom från flera olika finansiella instrument hos Kommissionen, vilket innebar att reglerna kunde skilja

sig åt från år till år och mellan olika utpekade regioner, s.k. lots. Programmet var öppet för alla ämnen, men vissa prioriteringar fanns för olika lots.

Inom Action 2 fanns två delar – Strand 1 och Strand 2. Den förstnämnda innefattade lots i utvecklingsländer och den andra i industrialiserade länder. Den sista ansökningsomgången genomfördes 2014 – parallellt med den första ansökningsomgången inom Erasmus+. De sista pågående projekten kommer att fasa ut senast i och med läsåret 2019/20.

Action 3 gav stöd till transnationella initiativ, studier, projekt och andra verksamheter som syftade till att göra europeisk högre utbildning mer attraktiv på global nivå. Nyckelprocesserna i Action 3 bestod av att:

- främja och öka medvetenheten om den europeiska högre utbildningen,
- sprida resultat från program och sprida goda exempel samt
- utnyttja och integrera dessa resultat på institutions- och individnivå.

Förutom möjligheten för lärosäten att delta i Action 3 fanns det även en begränsad ansökningsomgång för nationella strukturer (National Structures), se nedan.

IPK/UHR var nationell struktur

I alla deltagande EU/EES-länder har det funnits en s.k. nationell struktur. Dess uppgift har varit att fungera som en länk mellan EU-kommissionen och lärosäten i respektive deltagarland. I Sverige var Högskoleverket (HSV) utnämnd som nationell struktur under den första programperioden 2004–2008. År 2009 flyttades ansvaret över till Internationella programkontoret (IPK), för att i januari 2013 tas över av den nybildade myndigheten Universitets- och högskolerådet (UHR).

Huvuduppgiften för den nationella strukturen i Sverige har varit att informera och sprida kunskap om programmet och dess olika delar till svenska lärosäten. Strukturen har dessutom haft till uppgift att tillsammans med HSV göra en behörighetsgranskning av alla ansökningar med svenskt deltagande inom Action 1, för att kontrollera att de sökande hade behörighet att utfärda den examen de avsåg att utfärda inom programmet. I övrigt har huvuduppgiften varit att ge råd och stöd till lärosäten som har deltagit i Erasmus Mundus-samarbeten eller som har planerat att ingå i sådana.

Företrädare för den svenska nationella strukturen har medverkat i flera av de möten som har anordnats 2–3 gånger per år av EU-kommissionen i Bryssel. Strukturen har även fört en kontinuerlig dialog med Utbildningsdepartementet om aktuella ämnen inom programmet. Vidare har företrädare för strukturen vid några tillfällen deltagit i konferenser i Bryssel för koordinatörer av nya projekt. Dessa konferenser har setts som en bra möjlighet att hålla sig uppdaterad samt att finnas tillgänglig som stöd åt svenska deltagare inom programmet.

Inom Action 3 har det vissa år även funnits begränsade ansökningsomgångar som endast de nationella strukturerna har kunnat delta i. Lsåret 2012/13 deltog UHR som Sveriges nationella struktur som partner i en sådan ansökan. Ansökan godkändes och ledde till projektet SHALOMundus. Det bestod av de nationella strukturerna i Italien

(koordinator), Polen och Sverige. Det var ett relativt litet projekt med en total budget om EUR 30 000, med syfte att marknadsföra Erasmus Mundus-programmet för studenter och personal i Israel. Projektet sträckte sig från november 2012 till juni 2013 och resulterade i att olika informationsseminarier för studenter och personal arrangerades på tre olika lärosäten i Israel under en vecka i mars 2013.

De nationella strukturerna har även haft en betydelsefull roll vid framtagandet av det nya programmet Erasmus+ för perioden 2014–2020 genom att de har givits möjlighet att komma med synpunkter och förslag under processens gång (se nedan under "Erasmus+ och framtiden"). IPK/UHR har som nationell struktur även i enstaka fall gett stöd till studenter som upplevt problem med sitt Erasmus Mundus-program. Detta gäller framförallt utländska studenter som studerat i Sverige.

Nationella medel för Erasmus Mundus

I dåvarande IPK:s bidragsbudget för 2011 ingick för första gången bidragsmedel inom Erasmus Mundus – liknande de medel som under flera år tilldelats inom Tempus-programmet. Från 2011 tilldelades IPK 300 000 kronor per år för att främja det svenska deltagandet i Erasmus Mundus. Det skulle ske genom att ge svenska lärosäten möjlighet att ansöka om bidrag för att genomföra förberedande besök till potentiella partner.

De nationella medlen har bl.a. använts för förberedande besök. Modellen för sådana kopierades från Tempus-programmet, och det blev nu möjligt för svenska lärosäten att löpande ansöka om bidrag för att besöka ett land i eller utanför EU för att diskutera ett samarbete inom Erasmus Mundus, samt skriva ansökan tillsammans med sina partner. År 2011 fick IPK 11 ansökningar om medel för förberedande besök och 10 av dessa beviljades. Året därefter, 2012, inkom totalt 9 ansökningar, varav 7 beviljades och 2013 inkom 5 ansökningar, varav 4 beviljades. Minskningen i antalet ansökningar berodde troligen delvis på att behovet minskade i och med att programmet gick mot sitt slut, delvis på att de flesta av de deltagande lärosätena hade upparbetat bra relationer med sina partner och inte såg något behov av att besöka dem inför Erasmus Mundus-ansökan.

Nationella aktiviteter och informationsinsatser

HSV framförde i sin rapport från 2008 att myndigheten inte hade utrymme att prioritera arbetet med Erasmus Mundus på det sätt som har varit önskvärt. Vidare framfördes att det inte blev någon kontinuitet i nätverkssamarbetet med andra nationella strukturer och att det heller inte fanns utrymme att stödja det nationella nätverket av Erasmus Mundus-program. Sedan IPK och sedermera UHR tog över ansvaret som nationell struktur har Erasmus Mundus kunnat prioriteras högre och ett antal aktiviteter har genomförts inom programmet varje år.

Informationsmöten: Nationella informationsseminarier arrangerades av IPK/UHR varje år under perioden 2009–2013 inför ansökan respektive år. Under 2010 genomfördes seminariet i Göteborg och under 2012 i Uppsala. Övriga år har informationsseminarierna hållits i Stockholm.

Kontaktseminarier: Hösten 2011 genomfördes det första kontaktseminariet som ett samarbete mellan EU-programmen Erasmus Mundus, Tempus och det nationella programmet Linnaeus-Palme. Liknande kontaktseminarier hade tidigare genomförts vart- eller vartannat år i olika regioner, men då enbart som en aktivitet inom Tempusprogrammet. Kontaktseminariet 2011 arrangerades i Uzbekistan och Kirgizistan, och blev mycket framgångsrikt. Utvärderingen visade att flera nya projekt inom alla tre programmen initierades som direkta resultat av seminariet. Mot bakgrund av det goda resultatet har liknande kontaktseminarier genomförts varje höst sedan dess; i Georgien och Armenien 2012, i Bosnien & Hercegovina och Albanien 2013 och i Algeriet och Marocko 2014. En uppföljning som gjordes våren 2014 visar att minst 39 beviljade projekt inom de olika programmen kan ses som direkta resultat av de kontaktseminarier som anordnades av IPK/UHR under åren 2010–2013.

Referensgrupp: År 2012 startade en referensgrupp för Erasmus Mundus. Utgångspunkten var de behov och problem som de svenska lärosätena upplevde inom programmet. Referensgruppen skapades efter samma modell som de redan existerande referensgrupperna inom Tempus och Erasmus. Ett knappt tiotal deltagare valdes ut av dåvarande IPK utifrån deras expertis, erfarenhet och vilket lärosäte de tillhörde. Syftet var att få en bra blandning av erfaren administrativ och akademisk personal vid svenska lärosäten. IPK/UHR har varit sammankallande för referensgruppen, och möten har sedan 2012 hållits årligen i Stockholm. Våren 2014 ombildades referensgruppen i och med införandet av Erasmus+, vilket innebar att gruppen slogs ihop med referensgruppen för Erasmus och bildade referensgruppen för Key Action 1 inom Erasmus+.

Partnersök: År 2012 infördes möjligheten på dåvarande IPK:s webbplats att söka partner inom Erasmus Mundus. Syftet var att förenkla för svenska deltagare att hitta partner utan att behöva uppsöka dem utomlands. Detta innebar i praktiken att de förfrågningar från potentiella partnerlärosäten som inkom till IPK lades upp på webben, som en service för svenska lärosäten. Möjligheten har dock använts endast i begränsad utsträckning, som komplement till den allmänna funktionen för att söka partner på EACEA:s webbplats¹.

Svenska lärosätens deltagande

Sverige har varit ett av de mest aktiva länderna inom Erasmus Mundus under åren 2009–2013, sett i relation till befolkning och antal lärosäten. Detta gäller för alla tre delarna (Action 1, 2 och 3). I jämförelse med den tidigare programperioden 2004–2008 syns en klar uppgång i det svenska deltagandet. Jämförelsen är dock endast indikativ då programmet har förändrats avsevärt mellan de två perioderna och nya programdelar har tillkommit.

Inom Action 1 har svenska lärosäten deltagit i totalt 50 masterkurser och 14 forskarutbildningskurser under åren 2004–2012. År 2012 genomfördes den sista ansökningsomgången inom Action 1. Av de 50 masterkurserna koordinerades åtta av svenska lärosäten, och av de 14 forskarutbildningskurserna koordinerades tre av

¹ EACEA är EU-kommissionens utförandeorgan som har varit ansvarig för hanteringen av Erasmus Mundus-programmet och andra centraliserade EU-program och nu ansvarar för Erasmus+ centraliserade delar.

svenska lärosäten. Som framgår av tabell 1 har KTH varit det mest aktiva svenska lärosätet med deltagande i totalt 18 projekt, följt av Lunds universitet (8), Luleå tekniska universitet (7) och Sveriges lantbruksuniversitet (7).

Tabell 1: Svenska lärosätens deltagande i Erasmus Mundus-projekt

Lärosäte	Deltagande i projekt, antal
Kungliga Tekniska högskolan	18
Lunds universitet	8
Luleå tekniska universitet	7
SLU	7

Trots att svenska lärosäten har varit mycket aktiva har svenska studenter endast i begränsad utsträckning deltagit i Erasmus Mundus-program. Åren 2010–2013 deltog totalt 30 masterstudenter och sex doktorander från Sverige. Därutöver har fem svenska lärare fått stipendium för att delta i mobilitet inom Erasmus Mundus.

Inom Action 2 har svenska lärosäten under perioden 2009–2013 deltagit som koordinator och/eller ansökare 17 gånger och som partner 91 gånger. Ett lärosäte har deltagit som associerad partner. I 2014 års ansökningsomgång inom Action 2 koordinerades tre projekt av svenska lärosäten och sex projekt hade svensk partner. Dessutom deltog tre svenska företag och/eller organisationer som associerad partner. Uppsala universitet var det mest aktiva lärosätet. Universitetet koordinerade två projekt och deltog som partner i fyra.

Inom Action 3 har svenska lärosäten deltagit i totalt sju projekt 2010–2013. Av dessa har Lunds universitet deltagit i tre och Chalmers i två.

Gemensamma examina kontra dubbla och/eller multipla examina

I HSV:s rapport från 2008 nämndes avsaknaden av möjligheten att utfärda gemensamma examina, s.k. joint degrees, som ett problem. En gemensam examen bygger på en gemensam utbildning som ska leda till samma eller motsvarande examen för studenterna, dvs. ett gemensamt examensbevis. Utbildningen måste bygga på en skriftlig överenskommelse mellan lärosätena.

Många lärosäten som deltog i Action 1 upplevde möjligheten att utfärda gemensamma examina som den viktigaste och mest akuta frågan att lösa. I en enkät som HSV genomförde svarade flera lärosäten att de riskerade att uteslutas ur sina respektive konsortier om de inte kunde utfärda sådana examina. För att göra det möjligt för svenska lärosäten att fortsatt delta i Erasmus Mundus-samarbeten ändrades Högskolelagen och lagen om tillstånd att utfärda vissa examina 1 januari 2010. En möjlighet att utfärda gemensamma examina infördes. Denna kunde tillämpas för utbildningar som startade från och med juli 2010.

Sedan möjligheten till gemensamma examina infördes i Sverige har den endast använts i begränsad utsträckning. Orsaken är svårigheterna att tillsammans med partner från olika länder komma överens om hur en gemensam examen ska utformas. Eftersom Europeiska kommissionen premierar ansökningar om projekt där gemensamma examina ska utfärdas till studenterna, så växer antalet. Det sker trots att det fortfarande finns en del utmaningar kopplat till utfärdande av gemensamma examina. Dit hör skillnader mellan lärosätens studieadministrativa system, behörighet, antagning, avgifter, utbildningens längd, synen på kvalitet, finansiering m.m.

Problem inom Erasmus Mundus

Studieavgifter

Implementeringen av Erasmus Mundus-programmet i Sverige har inneburit en rad utmaningar. Förutom de problem som beskrivs nedan under rubriken "Finansiering och avgifter" har ett stort och uppmärksammat problem varit avgiftsfrågan för studenter från EU/EES. Problemet gällde under perioden 2004–2009 endast tredjelandsstudenter som studerade i Sverige. Sedan 2009 gäller problemet dock även studenter från EU/EES som från och med då tilläts delta i Action 1, dvs. gemensamma masterprogram. Sedan 2011, då avgifter för tredjelandsstudenter infördes, gäller problemet huvudsakligen EU/EES-studenter – och därmed även svenska studenter. Problemet nämns redan 2008 i HSV-rapporten:

"Vad som kan konstateras är att avsaknaden av möjligheten för svenska lärosäten att ta ut avgifter gör att det skapas en obalans inom konsortierna och att det i flera fall har visat sig svårt för deltagande institutioner att täcka de större kostnader som deltagande i Erasmus Mundus innebär. Högskoleverket [...] menar att det är angeläget att på central nivå fundera över om det finns åtgärder att vidta vad gäller finansieringen för att underlätta svensk medverkan i Erasmus Mundus." (s. 6).

Bakgrunden till problemet är att konsortier som driver avgiftsbelagda Erasmus Mundus-program måste ta ut samma avgifter från alla studenter inom programmet, oavsett i vilket land de studerar. Enligt regelverket för programmet måste en student från ett europeiskt land, inklusive Sverige, som deltar i ett Erasmus Mundus-program betala avgift (dvs. om kursen är avgiftsbelagd). De flesta programmen är avgiftsbelagda. Svenska och europeiska studenter som studerar på ett Erasmus Mundus-program i Sverige måste således – tvärtemot svensk lagstiftning – betala avgifter för studier inom programmet, även om de studerar vid ett svenskt lärosäte. Här kommer svensk lagstiftning och EU-regler alltså i konflikt med varandra.

Universitetskanslerämbetet (UKÄ) kritiserade nyligen Uppsala universitet respektive Luleå tekniska universitet i två tillsynsärenden² för att de, som medverkande i Erasmus Mundus-konsortium, tog ut avgifter för svenska studenter. Uppmärksamheten omkring tillsynsärendena fick till följd att andra svenska lärosäten, som upplevde

² Den 18 juni 2013 kritiserade Universitetskanslerämbetet (UKÄ) Uppsala universitet respektive Luleå tekniska universitet (reg.nr 31-245-13 resp. 31-176-13).

samma problematik, påtalade att de riskerade att behöva avbryta pågående Erasmus-Mundus-samarbeten om inte åtgärder vidtogs.

Efter dialoger mellan UHR, Utbildningsdepartementet och lärosätena tog departementet fram ett förslag till lösning på problemet. Förslaget innebar att det genom ett tillägg till Högskoleförordningen skulle bli möjligt att ta ut avgifter av Erasmus Mundus-studenter från EU/EES om avgifterna inte tillföll det svenska lärosätet. Även svenska studenter som under en eller två terminer, inom ramen för sitt Erasmus Mundus-program, studerade i Sverige skulle nu kunna delta på samma villkor som andra studenter. De skulle alltså tillåtas att betala avgift. Detta innebär i praktiken att svenska lärosäten kan fortsätta att delta i de gemensamma programmen samt anta svenska och europeiska studenter i enlighet med EU-reglerna för programmet. Tilläggas kan att förslaget i promemorian inte bara gällde Erasmus Mundus, utan även andra liknande gemensamma program.

Beslut har ännu inte fattats om regeringens förslag.

Finansiering och avgifter

Som tidigare nämnts infördes avgifter för tredjelandsstudenter i Sverige under hösten 2011, vilket kom att påverka Erasmus Mundus. I samband med införandet av avgifterna tog regeringen, den 4 april 2011, beslut om "Anmälnings- och studieavgifter för tredjelandsmedborgare inom ramen för EU:s samarbetsprogram Erasmus Mundus". Beslutet innebar att Erasmus Mundus-projekten inom både Action 1 och 2 undantogs från avgiftskravet för tredjelandsmedborgare, samt att

"Studieavgiften ska sättas ned så att den motsvarar stipendiebeloppet. De tredjelandsmedborgare vars studieavgift sätts ned får inte avräknas mot anslaget för grundutbildning."

Beslutet innebar att det blev svårt för svenska lärosäten att finansiera tredjelandsstudenter, eftersom lärosätena själva fick stå för skillnaden mellan den faktiska kostnaden och det som studenten betalade. Detta problem finns fortfarande och är ett stort bekymmer för svenska lärosäten som deltar i pågående Erasmus Mundus-projekt.

I HSV-rapporten från 2008 nämns bristen på stipendier till europeiska studenter som ett problem, eftersom det ledde till svårigheter med rekryteringen. Detta gäller dock inte längre i samma utsträckning, eftersom det sedan 2009 finns stipendium även för europeiska studenter, om än i begränsad omfattning.

Visum

I HSV:s rapport nämns visumprocessen för studenterna som ett problem inom Erasmus Mundus. Sedan dess har IPK/UHR samarbetat på olika sätt med Migrationsverket för att förbättra situationen. Sannolikt tack vare dessa samarbeten och att problemen diskuterats i andra sammanhang, t.ex. Forum för internationalisering, förefaller de nu ha minskat.

Uppföljning och kontroll

Eftersom Erasmus Mundus var ett centraliserat program, genomfördes kontroller och s.k. monitoring visits vid svenska lärosäten av EACEA. IPK/UHR har inte självt i egenskap av nationell struktur genomfört sådana besök, men har kunnat medverka vid EACEA:s besök. IPK har sålunda deltagit i ett besök för att kontrollera projektet MIND där Chalmers ingick som partner, och vid ett besök för att kontrollera forskarutbildningsprogrammet EDIM vilket KTH var koordinator för.

Att delta vid kommissionens besök för kontroll och uppföljning har varit ett bra sätt att få en inblick i hur konsortierna arbetar och vilka problem som kan uppstå, samt för att få tillfälle att prata med studenter i programmen. Denna typ av deltagande bör därför uppmuntras även i de centraliserade delarna av det nya programmet Erasmus+. I de decentraliserade delarna kommer besök för kontroll och uppföljning att genomföras av UHR.

Erfarenheter och lärdomar

Erasmus Mundus har under den senaste programperioden växt till att bli ett internationellt viktigt program och ett erkänt bevis för kvalitet. Det har också blivit en väsentlig kvalitetsstämpel för de kurser som genomförts inom ramen för programmet. Erasmus Mundus har även använts som en kvalitetsstämpel för tidigare Erasmus Mundus-program som inte längre finansieras av EU men som har rätten att fortsätta under "varumärket" Erasmus Mundus. UHR menar att det är mycket viktigt att Sverige kan fortsätta delta i liknande flaggskeppsprogram eftersom det höjer både kvaliteten och statusen för svenska lärosäten, och därmed också anseendet för svensk högre utbildning utomlands.

I Sverige har ett flertal lärosäten insett betydelsen av Erasmus Mundus, vilket har inneburit att deltagandet har varit stort, trots de problem som har funnits och fortfarande finns vad gäller genomförandet av programmen. Lärosätena har i vissa fall valt strategier för att undvika eller komma runt problemen. Några lärosäten verkar exempelvis endast ha accepterat tredjelandsstudenter för korttidsmobilitet inom Action 2-projekt. Syftet verkar ha varit att kunna räkna studenterna som utbytesstudenter, och därmed komma undan problemet med finansiering av tredjelandsstudenter som inte kan avräknas mot anslaget.

En lärdom som kan dras från den gångna perioden inom Erasmus Mundus är att svenska lagar och EU-regler ibland är motstridiga, vilket kan få konsekvenser för lärosätenas deltagande. Kanske skulle sådana och andra potentiella problem kunna minskas om de uppmärksammas på ett tidigt stadium, t.ex. inför förhandlingar om nya program. UHR rekommenderar att vid införandet av nya program ska potentiella problem kartläggas, t.ex. genom dialog mellan Utbildningsdepartementet, UHR och lärosäten.

Erasmus+ och framtiden

Det nya europeiska ramprogrammet för utbildning, ungdom och sport, Erasmus+, ersatte Life Long Learning-programmet, Tempus, Erasmus Mundus m fl. Detta nya program pågår under perioden 2014–2020. I programmet ingår många olika aktiviteter fördelade på tre huvuddelar: Key Action 1, 2 och 3. Inom dessa finns både

centraliserade aktiviteter som hanteras i Bryssel och decentraliserade delar som hanteras av de nationella kontoren. UHR är nationellt kontor för utbildningsdelarna inom Erasmus+ i Sverige.

De tidigare s.k. nationella strukturerna inom Erasmus Mundus har ersatts av internationella kontaktpersoner (International Contact Points) vid de nationella kontoren. Dessa kontaktpersoner – en i varje programland – täcker alla utomeuropeiska delar inom den del av Erasmus+ som avser högre utbildning och svarar för kontakter med EU-kommissionen.

Inom högre utbildning, vilken endast utgör en del av programmet, har Erasmus Mundus fått sin fortsättning i två huvudaktiviteter:

- Key Action 1: Erasmus Mundus Joint Master Degrees (gemensamma masterprogram) som är en fortsättning på Action 1,
- Key Action 2: International Credit Mobility (internationell mobilitet) vilket kan sägas vara en omformad variant av Action 2.

De gemensamma forskarutbildningsprogrammen som under Erasmus Mundus fanns inom Action 1 har nu ”flyttats över” till Marie Skłodowska Curie-programmet under Horisont 2020, dvs. det nya ramprogrammet för forskning. Av tidigare Erasmus Mundus Action 3 kan aktiviteterna sägas delvis ha omformats och förts över till Erasmus+ Key Action 3, Policy support.

De nya gemensamma masterprogrammen under Key Action 1 liknar i mångt och mycket de tidigare gemensamma masterprogrammen inom Erasmus Mundus. Det finns dock vissa smärre skillnader i form av exempelvis höjda stipendiebelopp. Den första ansökningsomgången för de nya programmen genomfördes under våren 2014. Eftersom det redan fanns många pågående Erasmus Mundus masterprogram var finansieringen för denna ansökningsomgång mycket begränsad. Endast nio projekt kunde därför beviljas finansiering. Ett svenskt lärosäte (Uppsala universitet) deltar som partner i ett av dessa projekt. Utlysningen för den andra ansökningsomgången har deadline 4 mars 2015.

De pågående Erasmus Mundus-programmen fick möjligheten att under 2014 genomgå en s.k. Quality Review för att kunna fortsätta att få finansiering under ytterligare några år. Erasmus Mundus lever således vidare i sin gamla form i ytterligare några år, parallellt med Erasmus+.

Den internationella mobiliteten (International Credit Mobility) är en ny aktivitet som finansieras med samma budgetinstrument som tidigare Erasmus Mundus Action 2. Aktiviteten syftar till rörlighet för studenter och personal mellan länder inom Erasmus+ (EU+5) och partnerländer (resten av världen). Till skillnad från Erasmus Mundus Action 2 är detta en decentraliserad aktivitet som för Sveriges del administreras av UHR. Den första ansökningsomgången avslutas 4 mars 2015.

Slutsatser

En hel del har hänt sedan HSV:s rapport för Erasmus Mundus 2008 skrevs. Den andra programperioden har genomförts och programmet har övergått i Erasmus+. Flera av de problem som HSV påtalade har fått sin lösning eller är på väg mot en lösning. Fortfarande återstår dock en hel del att förbättra, exempelvis problemet med finansieringen av tredjelandsstudenter som inte kan avräknas mot anslaget.

Sveriges erfarenheter av deltagande i programmet kan överlag sägas vara positiva. Många lärosäten har deltagit i olika projekt och studenter från hela världen har fått studera inom de högkvalitativa internationella studieprogrammen. Många utländska toppstudenter har också fått möjlighet att studera i Sverige inom ramen för Erasmus Mundus.

Sedan den nationella tilläggsfinansieringen infördes och IPK/UHR tog över programmet har det kunnat prioriteras på ett tydligare sätt, vilket sannolikt har bidragit till det höga deltagandet av svenska lärosäten i programmet.

Svenska lärosäten bör kunna bli lika framgångsrika inom nya Erasmus+ högre utbildning som inom Erasmus Mundus. Det gäller särskilt om de får fortsatt finansiellt stöd från departementet i form av nationella medel, snabba åtgärder när problem uppstår för lärosätena samt ett fortsatt aktivt engagemang i kommittémöten och liknande.